

การสนธิ

- การเปลี่ยนเสียงตามหลักบาลีสันสกฤต
- เมื่อเสียง 2 เสียงอยู่ใกล้กัน จะกลมกลืนเป็นเสียงเดียวกัน
- มีการเปลี่ยนแปลงพยัญชนะ สระ นิคหิต ที่มาเชื่อมเพื่อกลมกลืนเสียงให้เป็นธรรมชาติ
- คำเหล่านี้จะมีเสียงสั้นเข้า

สุข + อภิบาล = สุขอภิบาล

ภูมิ + อินทร์ = ภูมิอินทร์

วิทย์ + อาลัย = วิทย์าลัย

หลักการสนธิ

1. ต้องเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตเท่านั้น

เช่น ชล (ป. , ส.) + อาลัย (ป. , ส.) = ชลาลัย

ทรัพย์ (ส.) + อากร (ป. , ส.) = ทรัพย์ากร

เทว (ป. , ส.) + อาลัย (ป. , ส.) = เทวาลัย

2. ศัพท์ประกอบไว้หน้า ศัพท์หลักไว้หลัง

เช่น มหา + อัศจรรย์ = มหัศจรรย์

3. แปลจากหลังมาหน้า

เช่น ประชา (คน) + อากร (พวก) = ประชากร (หมู่คน)

วชิร (สายฟ้า) + อาวุธ = วชิราวุธ (ผู้มีสายฟ้าเป็นอาวุธ)

4. ถ้าเป็นสระสนธิ คัพทตัวหลังจะขึ้นต้นด้วย ตัว อ

เช่น มหา + อรรณพ = มหรรณพ

พุทธ + โอวาท = พุทธโธวาท

5. มีการเปลี่ยนแปลงรูปคัพท

เช่น ทุส + ลักษณ = ทุสลักษณ , ทรลักษณ

การสนธิ

มี 3 ลักษณะ คือ

1. สระสนธิ
2. พยัญชนะสนธิ
3. นฤคหิตสนธิ

สระสนธิ

คือ การนำคำบาลีสัน-สกฤตมาสนธิกับคำที่ขึ้นต้นด้วยสระ
มีหลักดังนี้

1. ตัดสระท้ายคำหน้า ใช้สระหน้าคำหลัง เช่น

คทา + อาวุธ = คทาอาวุธ

ศิลป์ + อากร = ศิลปากร

อน + เอก = อเนก

วร + โอกาส = วโรกาส

2. ตัดสระท้ายคำหน้า ใช้สระหน้าคำหลัง แต่เปลี่ยนสระหน้าคำ
หลังจาก อะ เป็น อา อิ เป็น เอ อุ เป็น อู โอ เสียก่อน เช่น

➔ เทศ + อภิบาล = เทศ**า**ภิบาล ทูต + อนุทูต = ทูต**า**นุทูต

➔ คช + อินทร์ = ค**เ**ชนทร มหา + อิสี = ม**ห**เอสี

➔ คุณ + อุปการ = คุณ**ุ**ปการ นย + อุบาย = น**โย**บาย

3. เปลี่ยนสระที่ท้ายคำหน้า **อิ อี** เป็น **ย อุ อู** เป็น **ว** เสียก่อน
แล้วสนธิตามหลักข้อ 1 และ 2 เช่น

➔ **อิ + อาศัย = อัยอาศัย**

➔ **สินธุ + อาหนนท์ = สินธวานนท์**

พยัญชนะสนธิ

คือ คำบาลีสันสกฤตที่นำมาสนธิกับพยัญชนะ มีหลักดังนี้

1. คำที่ลงท้ายด้วย ส สนธิกับพยัญชนะ เปลี่ยน ส เป็น โ เช่น

มนัส + ธรรม = มโนธรรม มนัส + คติ = มโนคติ

รหัส + ฐาน = รโหฐาน

2. ทุส กั้น นิส สนธิกับพยัญชนะ เปลี่ยน ๓ เป็น ร เช่น

ทุส + กั้นดาร = ทุรกั้นดาร ทุส + ชน = ทุรชน, ทรชน

ทุส + พล = ทุรพล , ทรพล ทุส + พิษ = ทุรพิษ, ทรพิษ

นิส + คุณ = นีรคุณ, เนรคุณ นิส + อาศ = นีราศ

นิส + ภัย = นีรภัย นิส + เทศ = นีรเทศ, เนรเทศ

นฤคหิตสนธิ

คือ คำบาลีสันสกฤตที่นำมาสนธิกับ นฤคหิต มีหลักดังนี้

1. นฤคหิต สนธิกับ สร เปลี่ยนน^๑ เป็น ม ก่อนสนธิตามหลักสระ
สนธิ เช่น

ส^๑ + ฤทธิ^๑ = สัมฤทธิ^๑

ส^๑ + อาคม = สมากม

2. นฤคหิต สन्ธิกับพยัญชนะวรรค เปลี่ยน^๑ เป็นพยัญชนะท้าย วรรคนั้นก่อนการสนธิ

❖ สन्ธิกับวรรค กะ เปลี่ยน^๑ เป็น ง เช่น

ลํ + คีต = ลังคีต

ลํ + เกต = ลังเกต

ลํ + ขาร = ลังขาร

ลํ + คม = ลังคม

❖ สอนธิกำบวรค จะ เปลี่ยน ° เป็น ญ เช่น

ลํ + จร = ลัญจร

ลํ + ชาติ = ลัญชาติ

ลํ + ญา = ลัญญา

ลํ + ญาณ = ลัญญาณ

❖ สอนธิกำบวรค ฏะ เปลี่ยน ° เป็น ณ เช่น

ลํ + ฐาน = ลันฐาน

❖ สอนธิกำบวรค ตะ เปลี๊ยน ° เป็็น น เชน

ลํ + ดาน = ลันดาน

ลํ + เทศ = ลันเทศ, สนเทศ

ลํ + นิบาท = ลันนิบาท

ลํ + นิवास = ลันนิवास

ลํ + โดษ = ลันโดษ

ลํ + ดาป = ลันดาป

❖ สอนธิกำบวรค ปะ เปลี๊ยน ° เป็น ม เช่น

ลํ + บั๊ติ = สมนบั๊ติ

ลํ + บุรณั = สมนบุรณั

ลํ + พัันรึ = สั้มพัันรึ

ลํ + ปทาน = สั้มปทาน

ลํ + ผั๊ส = สั้มผั๊ส

ลํ + พงคั = สมนพงคั

ลํ + ภาพ = สมนภาพ

ลํ + เพช = สมนเพช

❖ สันธิกับเศษวรรค เปลี่ยน ° เป็น ง ก่อนสันธิ เช่น

ลํ + โยค = ลังโยค

ลํ + วร = ลังวร

ลํ + ทรณํ = ลังทรณํ

ลํ + วาส = ลังวาส

ลํ + เวค = ลังเวค

ลํ + สนทนา = ลังสนทนา

ลํ + สิทธิ = ลังสิทธิ

ลํ + ทาร = ลังทาร

การสร้างคำ

สามารถสร้างคำด้วยวิธีอื่นๆ เช่น

- การแผลงคำ
- การใช้อุปสรรค
- การใช้ปัจจัย
- การใช้วิภัตติ

การใช้อุปสรรค

อุปสรรค เป็นพยางค์ที่ใช้สำหรับประกอบหน้าศัพท์ เช่น ทู นิ
ป ประ อุป อธิ อติ เป็นต้น ทำให้ศัพท์ มีความหมาย
เปลี่ยนไป เป็นวิธีการเพิ่มศัพท์ของภาษาบาลีและสันสกฤต
เช่น ทุจฺริจ นิบาท ปฏฺิเสธ ปฏฺิภิรียา อธิการ อนุญาติ อุทิศ

การใช้ปัจจัย

- ❖ ปัจจัยคือพยางค์ที่นำมาลงท้ายศัพท์ในภาษาบาลีและสันสกฤตเพื่อประกอบศัพท์เป็นคำนาม และ กริยา
- ❖ เช่น ก ปัจจัย แปลว่า ผู้ - นายก ยาจก
ณ น ปัจจัย แปลว่า การ , ความ - คมน (การไปมา)

การใช้วิภัติ

- ❖ วิภัติ หมายถึงพยางค์ที่นำมาประกอบท้ายนามคัพท์หรือกริยาคัพท์เพื่อบอก บุรุษ พจน์ เพศ
- ❖ ประกอบ นามคัพท์ จะบอกหน้าที่ของนาม
- ❖ เมื่อประกอบกริยาคัพท์ จะบอก กาล มาลา วาจก

❖ ไทยไม่ได้นำเข้าวิธีการวิภัตติของบาลีสันสกฤตมาใช้
โดยตรง แต่นำคำที่ติดวิภัตติเข้ามาใช้เพียงบางคำ

❖ เช่น บุตรี กุมารี ยักษิณี ทาสี เทวี เทวา เทโว
ชโย โทโส โมโห เดโช เตโช มโน โกรธา กายา
อาโป เสโท พุทฺธะ ทุกขา ทุกขัง อนิจจา อนิจจัง
อนัตตา นาคา นาคี นาโค สूरिया สूरियो